

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kristiina Kalju

LUGEMISMOTIVATSIOON JA SEDA MÕJUTAVAD ASPEKTID KOOLIEELSES  
EAS NING SELLE SEOS KUJUNEVA LUGEMISOSKUSEGA

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MA assistent/ peaspetsialist, Maria Jürimäe

Tartu 2019

## Sisukord

Resümee.....	3
Abstract.....	3
Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline ülevaade .....	6
1.1 Lugemisoskuse areng ja selle toetamine koolieelses eas .....	6
1.2 Lugemismotivatsioon ja selle toetamine.....	8
1.2.1 Motivatsioon .....	8
1.2.2 Kirjaoskuse arengut toetav keskkond .....	10
1.2.3 Eeskuju.....	11
1.2.4 Kompetentsusvajadus .....	11
1.2.5 Lapse huvi ja initsiatiiv .....	12
1.2.6 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused .....	12
2. Metoodika .....	13
2.1 Valim.....	13
2.2 Mõõtevahendid.....	13
2.3 Protseduur .....	14
3. Tulemused .....	15
4. Arutelu.....	18
Kasutatud kirjandus .....	20

## Resüme

### Lugemismotivatsioon ja seda mõjutavad aspektid koolieelses eas

Lugemisoskus on vajalik elu väga erinevates sfäärides – õppimine, töö, vaba aeg. Selle oskuse kujunemiseks peavad olema täidetud teatud eeltingimused. On mitmeid teooriaid selle kohta, kuidas arendada ja suurendada lapse lugemismotivatsiooni ja kirjaoskust. Sellest tulenevalt on antud bakalaureusetöö eesmärk uurida laste huvi raamatutega tegelemise vastu ja leida seoseid varajase raamatutega tegelemise ja kujuneva lugemisoskuse, konkreetsemalt fonoloogiliste oskuste vahel, lisaks kirjeldada teooria põhjal koolieeliku lugemismotivatsiooni ning tuua senitehtud uuringute alusel välja seda mõjutavaid tegureid. Andmekogumiseks on kasutatud kvantitatiivseid meetodeid: kahes lasteaiarühmas on läbi viidud mänguline test DiLeSy jutupliiatsiga ja testis osalenud laste vanematele on saadetud ankeetküsitlus. Tulemustest selgus, et varajane ettelugemine ei mõjuta lapse fonoloogiliste oskuste arengut 4-5 aastasel, kuid leiti seos lapse fonoloogiliste oskuste ja vanematega raamatute vaatamise vahel. Seos leiti ka lapse fonoloogiliste oskuste ja iseseisval raamatutega tegelemise vahel, ehk antud valimi põhjal aitab varajane raamatutega tegelemine kaasa lugemisoskuse arengule.

Märksõnad: fonoloogilised oskused, lugemisoskuse arendamine, lugemismotivatsioon koolieelses eas, varajane raamatutega tegelemine

## Abstract

### Preschool children reading motivation and affective aspects

Reading is an important skill in different areas of life: studying, working and leisure time activities. For reading development some preconditions must be met. There are many different theories how to increase and develop the reading motivation and literacy skills of children. According to this, the aim of these bachelor's thesis is to investigate the aspects of children interest in reading, and reading motivation, and to find connections between reading skills and early years reading activities, as well as to describe children's reading motivation in pre-school and to have an overview of current studies. Quantitative method has been used to collect data from two different pre-school groups. The children were playfully tested with digital pen by DiLeSy, and parents answered an online questionnaire. The results of the

analysis indicate, that early reading by parents does not affect child's reading skills at age 4-5, but there was a positive correlation between children reading skills and their reading activities with parents. There reading skills of children between and independent reading activities were also positively correlated. So given study (thesis) shows that there is a positive connection between child's reading skills and independent reading activities .

Keywords: development of reading skills, reading motivation in pre-school, earley reading activities

## Sissejuhatus

Lugemisoskus ja kirjaoskus laiemalt on kahtlemata vajalik, et tänapäeva kiiresti muutuv maailmas hakkama saada ja edukas olla. Kirjaoskuse arengu eeldustena saab välja tuua mitmeid erinevaid tegureid, millest osad seostuvad pigem tehniliste oskustega ja teised pigem väärtushinnangute ja motivatsiooniga. Tihti rõhutatakse õppekavades ja haridusstrateegilistes dokumentides just esimesi, ent ka viimastel on laste kirjaoskuse arengus tähtis roll (Afflerbach, Cho, Kim, Crassas, & Doyle, 2013). Spetsiifilisem termin lugemismotivatsioon ja sellega seonduvad mõisted on seotud üldiste motivatsiooniteooriatega. Õppimisel, olenemata õppevaldkonnast ja õppijate vanusest, on oluline motivatsioon, ent mitte igasugune motivatsioon ei mõjuta (õpi)tulemusi samaväärselt, oluline on just õppija autonoomne motivatsioon (Ryan & Deci, 2000). Lugemismotivatsiooni tekitamiseks ja säilitamiseks on olemas erinevaid viise, kuid eelkõige aitab lugemismotivatsiooni kasvule kaasa lapse enda huvi ja tahtega arvestamine. Positiivne keskkond julgustab last, sest seal tunneb ta ennast turvaliselt ja julgeb teha vigu õppimisel (Rosik, s.a.).

Kristin Conradi ja tema kolleegide ülevaateartiklist tuuakse välja hulk paralleelselt kasutatavaid erinevaid termineid – lugemismotivatsioon, lugemishuvi, lugemistahe, lugemissoov jpm, kokku 12 erinevat omavahel seotud ja osaliselt kattuva tähendusega terminit (Conradi, Jang, McKenna, 2013). Lugemismotivatsioon on otseselt seotud lugemisoskusega, uuringutulemuste põhjal toob lapse omaalgatuslik vabalugemine kaasa ka tehniliste oskuste paranemise (Mol, 2014). Seega on lugemismotivatsioon oluline ning maailmas on seda ka palju uuritud (Anmarkrud & Bråten 2009; Conradi, 2013). Eestis on uuritud küll lugemismotivatsiooni koolis käivate õpilaste seas (Puksand, Leppmann 2009), kuid koolieelikute lugemismotivatsiooni kohta on uurimusi raskem leida. Made Uiga uuris, 2013 aastal 3. klassi õpilaste lugemismotivatsiooni ja lugemisoskust, kus olid ka eraldi välja toodud peatükk lugemismotivatsiooni mõjutamisest (Uiga, 2013) ning Ingrid Kalda uuris teise kooliastme õpilaste lugemist, uuringus oli välja toodud ka erinevaid lugemismotivatsiooni mõjutavaid aspekte (Kalda, 2011). Kristina Pae uuris 2017 aastal 6-7 aastaste laste keelelist arengut ning seelses uurimuses mainiti kohati ka lugemismotivatsiooni (Pae, 2017).

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida laste huvi raamatutega tegelemise vastu ja leida seoseid varajase raamatutega tegelemise ja kujuneva lugemisoskuse, konkreetsemalt fonoloogiliste oskuste vahel, lisaks kirjeldada teooria põhjal koolieeliku lugemismotivatsiooni ning tuua seni tehtud uuringute alusel välja seda mõjutavaid tegureid ja siduda teooria enda saadud uurimistulemustega.

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade lugemisoskuse arengust ning lugemismotivatsioonist ja selle toetamisest. Teises peatükis tutvustatakse uurimuses kasutatud meetodid, valimit ja kirjeldatakse töö protseduuri. Kolmandas peatükis on välja toodud töö tulemused ning neljas peatükk on arutelu, kus on seostatud teooriat saadud tulemustega.

## **1. Teoreetiline ülevaade**

### **1.1 Lugemisoskuse areng ja selle toetamine koolieelses eas**

Merit Hallap ja Marika Padrik (2008) on välja toonud, et lugema ja kirjutamise õppimise eeldusteks on lapse:

1. suulise kõne areng, lapse oskus kasutada emakeele häälikuid ja sõnavara, arenenud lauseehitus;
2. erinevate tajude areng (optilis-ruumiline taju, rütmitaju, liigutustaju), mälu ja mootorika, rütmitaju, et eristada lause- ja sõnarütme, liigutustaju, et tunnetada hääldusliigitusi;
3. foneemikuulmine, mis aitab eristada sõnu ja kõnetakte üksteisest.

Lapsed arenevad erineval kiirusel, samuti kujunevad ka lugemiseeldused olenevalt lapsest erineval, samas saab eristada vanuseperioode, mil teatud oskus (nt foneemitaju) kiiremini ja sobival toetamisel ka hõlpsamalt areneb (Carroll, Snowling, Stevenson, Hulme 2003).

Kuidas toetada kirjaoskuse arengut? Seda saab teha arenguliselt sobiva keskkonna loomisega, mis toetab üldisemaid lugemisoskuse eelduseid ja ka konkreetsemaid lugemisoskusega seotud oskuseid. USAs peetakse heade

lugemisprogrammide tunnusteks seda, et neis on fookuses foneemiteadlikkus, häälimisoskus ja tähekasutusreeglid (*phonics*), soravus, sõnavara rikkus ja loetu mõistmine. Samas ei tohi unustada ka teisi, vähem tehnilisi aspekte – metakognitsioon (enda õppimise ja lugemise reflekteerimine), kaasahaaratus, huvi ja motivatsioon, enesekohased uskumused, enesetõhusus – need omavad samuti olulist rolli lugemisedukuses (Afflerbach et.al, 2013).

Lugemisoskuse arendamisel ei ole ühest õiget ja ainuvõimalikku viisi. Erinevate aastate ja sajandite ajal on toetatud erinevaid teooriaid ja käsitusi (Mukherji & O’Dea, 2000). Samas on tänapäevased uuringud siiski toonud välja teatud tegevused, mis on vajalikud – keelekeskkonna ja tekstirikka keskkonna olemasolu, vajadus ja motivatsioon selles keskkonnas tegutseda ning eeskujude, kognitiivsed võimed (taju, mälu, tähelepanu).

Kirjaoskuse eelduste kujundamiseks on kasulik juba väga varajases eas lapsele ette lugemine. Lehekülje keeramist võib näidata ning lasta edaspidi lapsel endal lehekülge

vajadusel keerata. Lugeses on kasulik ka näpuga järge ajada kuna see näitlikustab lapsele juba varakult seda, et teksti loetakse vasakult paremale. Ettelugemisel kuuleb laps erinevaid sõnu ja hääldusi ning kasvades võivad sõnad tunduda tuttavad ja olla abistavaks aspektiks õppimisel. (Lage & Karu-Espenberg, 2006; Mol & Bus, 2011; Mukherji & O’Dea, 2000). Selles osas, millest lugemaõppimist alustada, on erinevad autorid pakkunud välja erinevaid võimalusi – võib alustada kas tähest või sõnast, rõhutada sõnade häälikulist koostist, pikkust, tuttavust, olulisust lapse jaoks (Jürimäe, 2003). Autorid, kes pooldavad lugemiseni jõudmist häälikuanalüüsi kaudu, leiavad, et esimesed sõnad, mida lapsele lugemiseks pakkuda, peaksid olema lühikesed. Seda soovitus seostatakse just motivatsiooniliste aspektide ja eduelamusega - avastus, et ta oskab midagi juba õigesti lugeda, on lapse jaoks väga tähendusväärne ning innustav (Lage & Karu-Espenberg, 2006). Ka täissõna-meetodil lugema õppimisel on esimeste sõnade valiku juures tähtsad motivatsioonilised aspektid – need võiksid olla lapsele tähenduslikud sõnad, nt emme, issi, mõmmi, lapse enda ja ta kaaslaste nimed (Jürimäe, 2003).

Eesti emakeeledidaktikud Lilian Kivi ja Milvi Roosleht on rõhutanud, et lugemisvalmidus areneb kahes osas: laps peab selgeks saama tähed ja mõistma ning eristama sõnas esinevaid häälikuid ning kergem on aru saada sellest, kas laps tunneb tähti kui sellest, kas ta mõistab häälikute järjekorda sõnas, ent lugemisel on olulised mõlemad

oskused (Kivi & Roosleht, 2000)

## 1.2 Lugemismotivatsioon ja selle toetamine

### 1.2.1 Motivatsioon

Lugema õppimisel on lapse jaoks väga oluline põhjus ehk motiiv, inimtegevust suunavad erinevad motiivid, mida võib liigitada mitmeti. Üks levinumaid liigitusi on sisemine- ja väline motivatsioon, ent tänapäeval peetakse oluliseks eristada ka suunatud ja autonoomset motivatsioon, viimane hõlmab sisemiselt motiveeritud tegevusi, aga ka tegevusi, mida inimene ise otsustab teha oma (pikemaajalisi) plaane silmas pidades (Ryan & Deci, 2000). Antud töös lähtutakse peamiselt Ryan ja Deci käsitlusest, kes on oma esialgset sisemise ja välise motivatsiooni teooriat laiendanud. Ryan ja Deci toovad välja, et lisaks sisemisele motivatsioonile (tegutsemine huvist ja naudingust) on oluline autonoomne motivatsioon laiemalt, mis lisaks eelpooltoodule lisaks sisaldab veel tegutsemist enda jaoks oluliste pikaajaliste eesmärkide nimel (Ryan ja Deci, 2000). Lugemise kontekstis on sisemisest motivatsioonist tingitud enda huvist lähtuv lugemine, lugemine naudinguks. Autonoomselt motiveeritud on lugemine selleks, et täita enda jaoks olulisi pikaajalisi eesmärke, nt saada mingist temast aru, mõista endale oluliste juhendite sisu, vms. Kristin Conradi ja tema kolleegide ülevaateartiklis analüüsitakse lugemismotivatsiooni määratlusi ja erinevaid paralleelselt kasutatavaid termineid. Pea kaks kolmandikku vaadeldud 92 teadusartikli autoritest lähtuvad üldisematest motivatsiooniteooriatest ja ei defineeri lugemismotivatsiooni eraldiseisvalt (Conradi, Jang, McKenna, 2013).

Teadmine, et lugemisoskus on reaalselt elus vajalik ja tuleb kasuks lapsele huvi pakkuvatel tegevustel, aitab säilitada huvi õppimise vastu (Padrik & Hallap, 2008) seetõttu on väga kasulik rääkida ja arutleda koos lapsega, miks on lugemisoskus vajalik ja millised võimalused selle oskuse omandamisega kaasnevad. Kui vanalt saab rääkida autonoomselt lugemismotivatsioonist? Siin on autoritel erinevaid seisukohti. Kivi ja Roosleht (2000) leiavad, et laps ei ole koolieelses eas suuteline ise endale seadma tegevuste eesmärke ning selle suunas liikuda, ehk teadlikult õppida. Selle jaoks ongi olemas õpetajad ja lapsevanemad, kes seavad lapse eest ise eesmärgi ja aitavad tal selles suunas liikuda. Ryan ja Deci (2000) rõhutavad, et inimene on sünnist alates aktiivne, uudishimulik, mänguline. Kõiki neid omadusi saab kasutada ka kirjaoskuse arengu

toetamisel, seda enam, et just selline motivatsioon mängib Ryani ja Deci (2000) sõnul võtmerolli teadmiste ja oskuste arengus ning metauuringute tulemused (Mol & Bus, 2011) kinnitavad, et vabalugemine (st lugemishuvi olemasolu ja selle rakendamine) toetab nii lugemisoskuse kui kõigi akadeemiste oskuste arengut igas vanuses, lasteaiast kõrgkoolini.

Jenna Cambria ja John T. Guthrie (2013) käsitluses sisaldab lugemismotivatsioon endas kolme aspekti: huvi, pühendumus ja enesekindlus. Õpilane, kes on huvitatud lugemisest, loeb sisemisest motivatsioonist, põhjusel, et see tegevus on talle meeldiv, tal on huvi raamatu sisu või raamatus käsitletava teema või autori vastu. Õpilane, kes loeb pühendumusest, loeb sellepärast, et ta arvab et lugemine on tema jaoks tähtis – see võib olla näiteks oluline, et jõuda õpitulemusteni, mis omakorda aitavad tal valida soovitud edasiõppimisviise. Õpilane, kes tunneb lugedes enesekindlust, saab pidevalt kinnitust oma edu kohta – ta suudab lugeda ühe lõigu ja teab, et ta saab hakkama ka järgmisega, eduelamus omakorda tekitab soovi veel lugeda ja veelgi edu kogeda (Cambria & Guthrie, 2013).

Huvi lugemise vastu saab alguse juba lapse esimestel eluaastatel – laps avastab aktiivselt end ümbritsevat maailma ja kui see maailm sisaldab ka tekste, siis tahab laps ka neid avastada. Soovitav on lugeda lapsele juba varakult ette erinevaid ilukirjanduslike tekste, mis pakuvad talle huvi (Lage & Karu-Espenberg, 2006). Huvi on seotud just sisemise motivatsiooniga, mille puhul laps (inimene) teeb või õpib midagi iseenda jaoks, mitte selleks, et saada sellest mingit tulu (Morgan, Fuchs, 2007). Õpetajal on võimalus suurendada ning ka vähendada lapse lugemismotivatsiooni. Motivatsiooni suurendamiseks tuleks leida viis, et muuta lugemine lapse jaoks atraktiivseks. Kasutada ei tohiks ainult tasustamist, kuna sellisel juhul ei kasva huvi lugemise vastu, vaid huvi tasustuse vastu (Cambria & Guthrie, 2013). Suurendades lapse enesekindlust lugemises, kasvab samuti motivatsioon. Õpetaja peaks looma lapsele turvalise ja sõbraliku keskkonna, kus alles lugema õppimisel või juba lugedes ei peaks laps kartma eksida (Cambria & Guthrie, 2013). Laps, kes tunneb ennast ebakindlalt, ei julgegi lugeda ega proovida lugemist, sest ta ei tunne ennast piisavalt mugavalt teda ümbritsevas keskkonnas. Keskkonna alla kuuluvad ka teised lapsed ja õpetaja, seetõttu peaks õpetaja looma ka positiivse õhkkonna.

### 1.2.2 Kirjaoskuse arengut toetav keskkond

Lapse lugemismotivatsiooni suurendamiseks tuleks luua lapse jaoks keskkond, kus tal tekiks ja püsiks lugemishuvi ja soov veelgi paremini lugema õppida. Lasteaias loodud vastav keskkond - lugemisnurk või lugemispesa – toetab laste lugemishuvi. Anneli Laamann (2014) leidis oma uurimuse põhjal, et lugemispesaga rühmas oli laste kirjaoskust toetav kvaliteet parem. Lapsed said seal pidevalt raamatutega tegeleda, erinevalt rühmas, kus raamatud olid lihtsalt riiulil ja lastel ei olnud aega päeva jooksul nendega tegeleda. Kasuks tuleb ka see, kui lugemisnurk on pidevalt varustatud erinevate raamatutega, mis pakuvad lapsele huvi ja on visuaalselt atraktiivsed (Hallap & Padrik, 2008). Regulaarne raamatunurga muutmine ja raamatute vahetamine võib muuta lapsed väga aktiivseteks raamatu-uurijateks. Muutused on huvitavad kõigile inimestele ja samamoodi tekitab see uudishimu ja põnevust ka lapses.

Õpetaja peab ise samuti näitama huvi üles olemasolevate raamatute vastu ja lastelt tuleb uurida ka nende eelistuste kohta raamatute suhtes. Tänapäevastes tingimustes on võimalik kasutada ka erinevaid digivahendeid, et haarata lapsi ja panna neid kaasa mõtlema ja tegutsema (Chou, Cheng & Cheng, 2016). Täiskasvanu on lapse suunaja ja abistaja, kes aitab tal välja mõelda, miks on lugema õppimine oluline ning millised võimalused selle oskuse omandamisega tekivad (Mukherji & O’Dea, 2000). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on aga rõhutatud laste huviga arvestamist ka kirjaoskuse arengus (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Oluline on, et laps oleks tihedalt seotud erinevate igapäevaste tekstidega, mis ümbritsevad teda, kuna ainult sellisel juhul saavutab see lapse jaoks tähtsuse. Lugema õpetamisel rõhutatakse tihti, et arvestada tuleks lapse varasemate kogemustega ja oskustega (Padrik & Hallap, 2005). Seinale on soovitatav riputada tähti, et ergutada pidevalt lapse huvi lugemise vastu ka visuaalselt (Hallap & Padrik, 2008). Lasteaias või ka koduses ruumis võib kasutada silte, mis tähistavad erinevaid asju. Last tihedalt ümbritsevatele ja kasutatavatele asjadele eelkõige tuleks lisada sildid, sellisel juhul on kirja pilt pidevalt silme ees (Mukherji & O’Dea, 2000).

Kasulik viis lapsele eakohaste ja huvipakkuvate raamatute leidmisel on viia laps raamatukokku ja seda juba väikelapseas, sest paljudes raamatukogudes leidub raamatuid ka väikestele lastele (Mukherji & O’Dea, 2000). Eeskuju toetab ka motivatsiooni kujunemist ja huvi tekkimist, viies laps keskkonda, kus inimesed hindavad raamatuid ja lugemist, võib see mõjuda väga positiivselt lapse motivatsioonile.

### 1.2.3 Eeskuju

Lugemishuvi tekitamisel ja säilitamisel on oluline õpetaja, perekonna ja lapsele lähedaste inimeste positiivne eeskuju (Lerkkanen, 2007, Swalander & Taube, 2006). Laps, nähes et inimesed tema ümber hindavad ja väärtustavad lugemist, on rohkem motiveeritud lugema. Kodu on koht, kust lapse jaoks saab kõik tema elus alguse, seetõttu võib koduste mittesoosiv või negatiivne hoiak olla takistuseks lugemismotivatsiooni kujunemisele (Puksand & Soodla, 2015). Ka vanemaid õdesid-vendi või (vana)vanemaid tuleks julgustada lugeda lapsele ette talle huvipakkuvaid jutte. Ajapikku võib nii lapsel tekkida soov lugeda ka ise, nähes et ta saab sellega ise hakkama ja ei vaja enam teiste abi (Mukherji & O’Dea, 2000). Vanema-lapse koosveedetud aeg, kus nad loevad koos raamatut või vanem loeb lapsele ja siis koos arutletakse loetu üle, mõjub positiivselt nii lapsele kui ka vanemale. Uurijad on ka leidnud, et vanema- lapse vahelised lugemistegevused parandavad nende omavahelisi suhteid ja tõstavad ka kodust peresisest õppimis kvaliteeti (Cheng, Chen & Chou, 2015).

Uurimus, mis viidi läbi 4-6aastaste lastega näitas, et rühmas toimuvad lugemisega seotud tegevused võivad suurendada laste lugemismotivatsiooni. Tegevusi oli neli: kindlatel kellaaegadel lugemine, rühmaraamatu laenutamine, õpetaja-lapse jagatud lugemisaeg ja kõige populaarsema raamatu valimine. Kõik neli tegevust olid omavahel seotud, mistõttu olid lapsed ka pidevalt raamatute ja lugemisega kokkupuutes. Selle abil tutvusid lapsed ka mitmete erinevate raamautega ja lugudega, mis muutsid terve kogemuse väga mitmekülgeks (Chou, Cheng & Cheng, 2016).

### 1.2.4 Kompetentsusvajadus

Lapse arusaam endast õppijana on tähtis tema lugemismotivatsioonile. Õpetaja peaks kujundama lapses teadmise, et uue oskuse õppimine võtab aega ja nõuab tihti väga palju tööd (Lerkkanen, 2007). Lugemismotivatsioon on tihedalt seotud oskuse ja võimekusega (Cambria & Guthrie, 2013). Lapsele, kellel on raskusi tähtede õppimisega ja selle kaudu tekstide mõistmisega, võibki olla lugemine või lugema õppimise soov väga madal (Rosik, s.a.). Ebaõnnestumiste korral on oht trotsi tekkimisele ja sellisel juhul leida uuesti motivatsioon on väga raske. Oluline on märgata juba varakult, kas lugemisraskus on tingitud bioloogiliselt kaasasündinud teguritest või on mõjutajaks mittepiisav

lugemiskeskond (Rosik, s.a.).

Baker ja Scher (2002) uurisid 6-aastaste laste ja nende vanemate lugemisharjumusi, kus vanematega viidi läbi intervjuu. Tulemuste analüüs tõi välja mitmeid huvitavaid seoseid. Selgus, et nende vanemate, kelle jaoks oli lugemine oluline ja kes tegid seda meelelahutuseks, lapsed olid rohkem motiveeritud lugema.

### **1.2.5 Lapse huvi ja initsiatiiv**

Teises uuringus, kus mitmete uuringute andmeid koondati metaanalüüsi abil, keskenduti lugemisoskuse arengu seostele vabal ajal ette- ja kooslugemisega. Tulemused kinnitavad, et koduses keskkonnas vabal ajal ettelugemine aitab lapse lugemisoskuse arengule kaasa ja seda juba enne, kui laps haridussüsteemis ametlikult hakkab lugemist õppima. Lastel, kellel on arenenud lugemis-rutiin tunnevad lugemisel ära rohkem sõnu ja teavad rohkem sõnade tähendusi, mis edaspidi lihtsustab nende lugemisoskuse arengut ja suurendab nende tahet lugeda naudinguga pärast (Mol & Bus, 2011). Rõhutada võiks lapsele ka alati iseseisvuse võimalust lugemisoskuse omandamisel. Lapsele võib positiivselt mõjuda teadmine, et sellisel juhul on tal võimalus lugeda enda lemmikjuttu või raamatut iseseisvalt, ilma kellegi teise abita. Teise võimalusena võib täiskasvanu uurida koos lapsega erinevaid pildiraamatuid ning lasta lapsel piltide järgi jutustada. Jutustamise abil on võimalik suurendada lapse sõnavara. Laialdane sõnavara on väga suureks abiks lugema õppimisel (Mukherji & O'Dea, 2000).

Negatiivsena võib lapse lugemismotivatsioonile mõjuda pidev aabitsa kasutamine. Ühest uurimusest tuli välja, et just aabitsa kasutamine kui selline oli aspekt, mis mõjus laste lugemismotivatsioonile negatiivselt (Baker, Scher 2002). Põhjus võib peituda selles, et mitmete riikide koolides ja ka lasteaedades alustatakse aabitsa kasutusega väga varakult ja väga intensiivselt ning pidev kohustuslike tekstide lugemine mõjutab suurel määral laste tahet lugeda vabal ajal.

### **1.2.6 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused**

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida laste huvi raamatutega tegelemise vastu ja leida seoseid varajase raamatutega tegelemise ja lugemisoskuse ning selle arengu vahel. Töö teoreetilises osas on välja toodud erinevaid seisukohti lugemisoskuse ja motivatsiooni arendamisel (Mol & Bus, 2011; Cheng, Chen & Chou, 2015; Baker, L., Scher, D, 2002)

seetõttu soovis ka antud töö autor uurida Eesti koolieelse lapse lugemismotivatsiooni, lugemisoskust ja koduseid lugemisega seotud tegevusi vanematega.

1. *Kui tihti tegelevad lapsed kodus raamatutega iseseisvalt ja koos vanematega?*
2. *Kuidas mõjutab varajane raamatutega tegelemine lapse kujuneva lugemisoskuse, sh fonoloogiliste oskuste arengut?*

## 2. Metoodika

Antud bakalaureusetöös kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit, mis viidi läbi kahes Tartu lasteaias, kahes erinevas rühmas lastega vanuses 4-5, et saavutada oma töö eesmärki.

### 2.1 Valim

Käesolevas lõputöös valiti eesmärgistatud valimi alusel kaks Tartu lasteaeda, kus kahes rühmas 4-5 aastaste lastega viidi läbi kujuneva lugemisoskuse test digitaalse jutupliiatsi abil. Kõikidele intervjuus osalenud lastevanematele saadeti ka ankeetküsitlus meili teel.

Ühest rühmast osales testis 18 last ja teisest rühmast 15 last, kokku 33 last.

Ankeetküsitlusele vastasid, aga ainult 25 lapsevanemat kahe rühma peale kokku. Ühel lapsevanemal olid kaksikud lapsed, seega on vastuseid 26 lapse kohta. Täpsema ülevaate uuringus osalejate kohta näitab tabel 1.

**Tabel 1.** Testi täitjate taustandmed

Vanus (lapsed)	Sagedus	Protsent (%)
4	15	38,5%
5	18	61,5%
Vanem	Sagedus	Protsent (%)
Ema	21	84,60%
Isa	4	15,40%

### 2.2 Mõõtevahendid

Mõõtevahendina kasutati antud bakalaureusetöös DiLeSy jutupliiatsiga testi lastega ja ankeetküsitlust lastevanematega. Test koosnes 42 ülesandest ja ankeetküsitlus koosnes 14 küsimusest. Testi osade reliaabluse näitaja Cronbach alfa tulemused olid vahemikus 0,81 – 0,96, seega kõrged (Lepisk, 2019).

Testi tehes tuli lapsel vastata küsimustele, mis olid esitatud kas jutupliiatsi või testi läbi viia

poolt. Testis jälgiti kolme peamist punkti: lugemine (tähtede tundmine ja kujunev lugemisoskus), häälitud sõna süntees ja häälikanalüüs. Kõigi laste käest küsiti testi lõpus, kas neile meeldis DiLeSy jutupliiatsiga mängida ja, kas nad tahaksid veel sellega mängida. Ankeetküsitlus vanematega viidi läbi interneti keskkonnas Google Drive, kus uuriti vanemate käest laste lugemishuvi kohta kodus: lapse meelistegevused, raamatutega tegelemine, koos vanemaga raamatu vaatamine ning lisati küsimus ka digivahendite kasutuse kohta kodus. Küsimused olid vormistatud nii vabavastustega kui ka valikvastustena. Kõik küsimused olid märgitud kohustuslikuks ja seega vastasid lapsevanemad ka kõigile küsimustele.

### 2.3 Protseduur

Töö autor käis samas rühmas koos kaasüliõpilasega. Kahe lasteaeda juhtkonnale saadeti e- kirja, milles paluti luba tulla lasteaeda uurimust läbi viima 4-5aastaste lastega. Kirjas toodi välja, mis eesmärgil soovitakse uurimusi läbi viia ja millest uurimus koosneb. Tutvustati ka saadavate andmete kasutusala edaspidi. Meili teel lepiti kokku kellaajad ja esialgsed testimise kuupäevad. Eelnevalt said mõlemad rühmad endale lehe, kuhu lapsevanemad, kes nõustusid oma lapse osalusega uurimuses, said kirjutada oma lapse nime ja anda nõusoleku kinnituseks allkirja. Lehel oli välja toodud tegevuse eesmärk ja protseduuri sisu, aeg ning see, et uurimus on vabatahtlik. Lehe sisu on välja toodud Lisas 1.

Uurimuse läbiviimiseks kutsuti lapsi, kelle vanemad olid enda nõusoleku andnud, individuaalselt eraldi ruumi nimekirja alusel kuhu. Testi viisime koos kaasüliõpilasega läbi DiLeSy jutupliiatsi abil. Ruumis viibis kolm inimest korraga: antud töö autor, kaasüliõpilane ja hetkel uuritav laps, esimestel testimiskordadel osales ka meie ühine juhendaja. Alguses, et lastega natukene tutvuda ja vestelda, tegin lühiintervjuu, kus küsisin nende lemmikmängude kohta kodus ning raamatuhuvi ja lugemisoskuse vastu.

Andmed koguti esmalt veebruaris 2019 ja teist korda tehti lastega intervjuu aprillis 2019. Kokku osales testis 34 last.

34 lapsest 34 ehk kõik testis osalejad ütlesid, et neile meeldis jutupliiatsiga läbiviidud „mäng“. 34 lapsest 26 last ütlesid, et neile meeldivad raamatud ja raamatutega tegelemine ning 4 last ütlesid et neile ei meeldi raamatud üldse.

Andmed analüüsiti tabelarvutusprogrammiga Excel ja statistikapaketiga IBM SPSS. Andmete kirjeldamiseks ja ühisosa väljatoomiseks kasutati statistilisi analüüse (keskmine, korrelatsioon) ja arutelus toodi punktid välja uurimisküsimuste kaupa.

### 3. Tulemused

#### Raamatutega kodus tegelemine

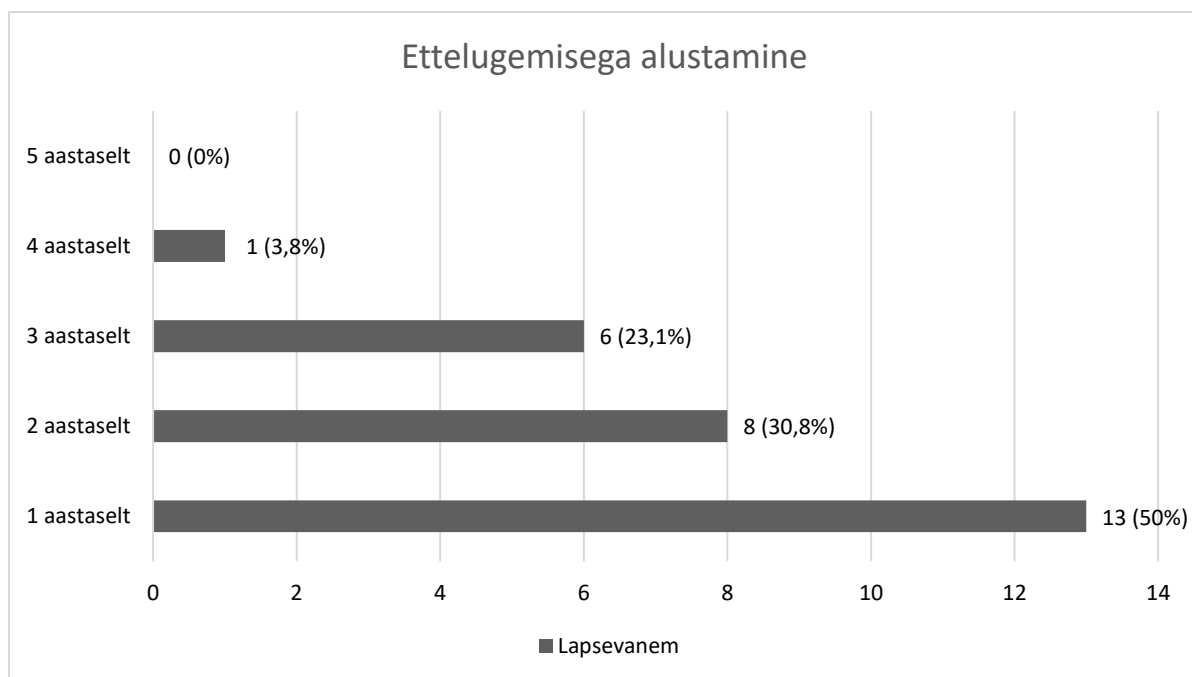
Vanemate vastuste põhjal hakkasid lapsed raamatute vastu huvi tundma juba üsna varajasest east. 53,8% ehk 14 lapsevanemat toovad välja, et nende lapsed hakkasid raamatute vastu huvi tundma juba ühe-aastaselt. Kahe-aastaselt hakkasid raamatute vastu vanemate andmetel huvi tundma 8 last; kolme-aastaselt 3 last; nelja-aastaselt 2 last ja viie-aastaselt hakkas raamatute vastu huvi tundma ainult 1 laps.

Ettelugemisega alustasid vanemad samuti juba üsna varakult. Küsitlusest tuleb välja, et 50% ehk 13 lapsevanemat hakkasid oma lapsele ette lugema juba lapse esimesest eluaastast.

Kaheksa vanemat ehk 30,8% vastanutest hakkasid ette lugema lapse teisest eluaastast.

Kolmandal eluaastal hakkasid 6 vanemat ette lugema ja neljandal eluaastal 1 lapsevanem.

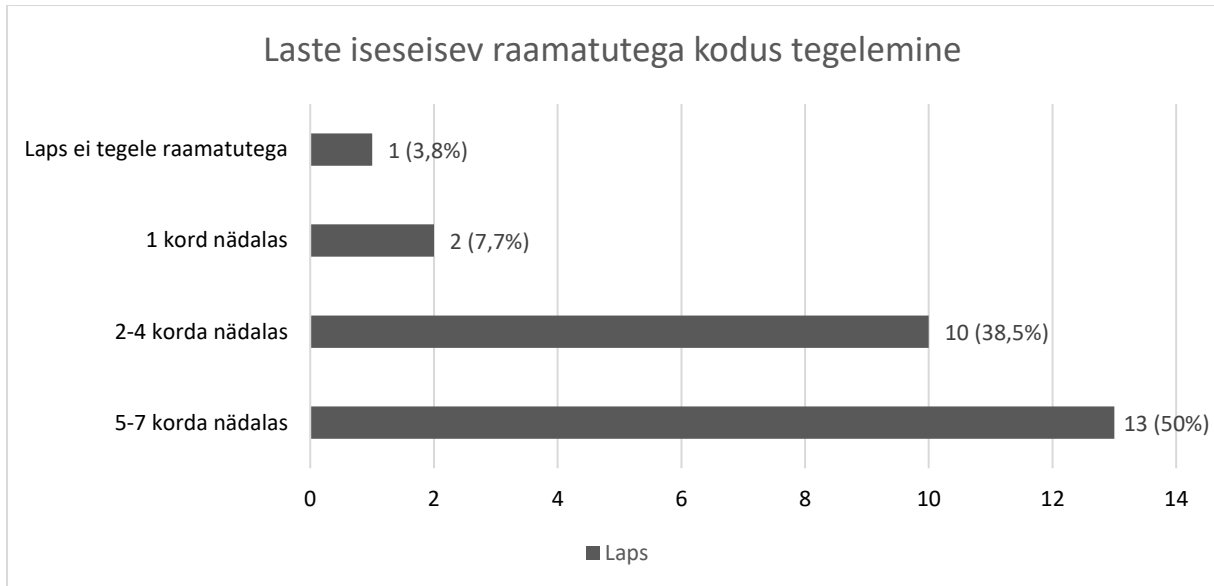
Alljärgnevalt on esitatud diagramm, kus on välja toodud, mis eluaastast hakkasid vanemad lastele ette lugema.



**Joonis 1.** Lapsele ettelugemisega alustamise vanus.

Vanemate andmete järgi vaatab 13 last 5-7 korda nädalas kodus raamatuid. Järgneb 10 last, kes vaatavad 2-4 korda nädalas ning 1 korra nädalas vaatavad kaks last. Üks lapsevanem vastas, et tema laps iseseisvalt raamatuid kodus ei vaata.. Mõlemad lapsed, kes vaatavad iseseisvalt raamatuid ainult 1 korra nädalas ei oska veel lugeda. Samas kui 10-st lapsest 5, kes vaatavad 5-7 korda nädalas raamatuid, oskavad juba lugeda, ning üks neist loeb juba ka

kirjatähti. Samade tulemusteni jõudis ka kaasüliõpilane, kes toob oma töös välja, et testis osalenud lastest oskab 5 last juba lugeda ja üks nendest ka kirjatähti. Allolevas diagrammis on välja toodud, et 5-7 korda nädalas vaatavad raamatuid 13 last, kuid võrdlusesse on võetud 10 last, sest kolme lapse puhul puuduvad testi skoorid. Alljärgnevalt on esitatud diagramm lapse iseseisvalt raamatute tegelemisega nädalas.



**Joonis 2.** Laste iseseisev kodus raamatutega tegelemine nädalas

Küsimusele kui tihti tegelevad vanemad koos lapsega raamatutega on vastatud erinevalt. 42,3% ehk 11 lapsevanemat on välja toonud, et vaatavad/loevad oma lapsega 5-7 korda nädalas raamatuid. Teine 42,3% vanematest vaatavad/loevad koos oma lapsega raamatuid 2-4 korda nädalas. Kolm lapsevanemat on vastanud, et tegelevad raamatutega koos lapsega 1 kord nädalas ning üks lapsevanem tõi eraldi välja, et loeb lapsele igal õhtul unejuttu, kuid muul ajal nad raamatutega ei tegele. Vastuste ja testitulemuste põhjal tehtud korrelatsioonis tuli välja, et on olemas seos lapse fonoloogilistel oskustel ja raamatutega tegelemisel koos vanematega.

**Tabel 2.** Korrelatsiooni tabel vanemaga raamatu vaatamisest ja lapse lugemisoskuse testi tulemuste vahel

		Lugemis- oskuse testi keskmised tulemused	Raamatu vaatamine koos vanemaga
Raamatu vaatamine koos vanemaga	Pearson Correlation	,105	1
	Sig. (2-tailed)	,634	
	N	23	23

### Lapse lugemisoskuse seos ettelugemise alustamisega

Lapsevanemate vastatud küsimusele kui vanalt nad hakkasid oma lastele ette lugema ja laste testide põhjal nende lugemisoskuse kohta on välja arvatud omavaheline seos. Nimelt tuleb välja, et saadud andmete põhjal ei ole varakult ettelugemisega alustamisel seost lugemisoskuse tasemega. Korrelatsiooni arvutamises osales 23 last, kelle vanemad olid vastanud küsimustikule ja kelle testi tulemused olid olemas. Alljärgnevalt on välja toodud tabel.

**Tabel 3.** Korrelatsioon keskmised tulemused lugemises ja ettelugemisega alustamise vahel.

		Lugemis- oskuse testi keskmised tulemused	Ettelugemi sega alustamine
Ettelugemisega alustamine	Pearson Correlation	-,263	1
	Sig. (2-tailed)	,225	
	N	23	23

### Iseseisev raamatute vaatamine ja lugemisoskus

Üheks kogutud tulemuseks testide oli laste lugemise erinevate osaoskuste keskmine skoor ja kui tihti tegelevad lapsed iseseisvalt nädalas raamatutega (v.t lisa ). Korrelatsiooni arvutamises osales 23 last, kelle vanemad olid vastanud küsimustikule ja kelle testi tulemused olid olemas. Saadud tulemustest tehti korrelatsioon, kus leiti et antud aspektid on omavahelises seotud, kuid see seos pole statistiliselt oluline. Alljärgnevalt on väljatoodud tabel.

**Tabel 4.** Seos iseseisva raamatute vaatamise tihedusel ja keskmisel lugemisoskusel

		Lugemisoskuse testi keskmised tulemused	Raamatute vaatamine nädalas
Raamatute vaatamine nädalas	Pearson Correlation	,327	1
	Sig. (2-tailed)	,128	
	N	23	23

#### 4. Arutelu

Kirjandusele tuginedes saab väita, et lapse lugemismotivatsiooni mõjutavad mitmed tegurid, sh teda ümbritsev keskkond. Põhjus ehk motiiv on lapse jaoks üks äärmiselt oluline osa õppimisel. Oluline on ka, et lapsele lähedased inimesed annaksid positiivset eeskuju ja julgustaksid last õppimisel. Varajases eas hakkab lapsel kujunema valmisolek lugemiseks, kuid siiski tuleb last suunata erinevate tekstide ja tegevuste juurde, mis aitavad tal arendada kirjaoskusest.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida laste huvi raamatutega tegelemise vastu ja leida seoseid varajase raamatutega tegelemise ja fonoloogiliste oskuste vahel.

Järgnevalt arutletakse saadud tulemuste üle, seostades ning võrreldes neid varasemate uurimistulemustega.

##### **1. Kui tihti tegelevad lapsed kodus raamatutega iseseisvalt ja koos vanematega?**

Minu esimene uurimisküsimus keskendub sellele kui tihti tänapäeval lapsed tegelevad raamatutega iseseisvalt ja kui tihti osalevad ka vanemad lastega raamatutega tegelemisel. Käesolevas töös tuli välja, et kõige rohkem tegelevad lapsed 5-7 korda nädalas raamatutega ning üks laps ei vaata kodus üldse üksinda raamatuid. Samas kui 42,3% vanematest tõid välja, et tegelevad koos oma lapsega raamatutega 5-7 korda nädalas. Mol & Bus (2011) on mitmete uurimustele põhinedes välja toonud, et kodus vabaaja lugemine ja raamatute vaatamine koos vanemaga suurendab lapse lugemismotivatsiooni juba enne kooli minekut. Käesolevas uurimuses ei leitud küll seost ettelugemisega alustamise ja lapse fonoloogiliste oskuste taseme vahel, kuid keskmistel tulemustel oli seos vanemaga raamatu vaatamisega. Ka Mukherji & O'Dea (2000) soovivad varakult uurida koos lapsega raamatuid, et areneks motivatsioon ja kirjateadlikkus. Mol & Bus, (2011) toovad oma metauuringu tulemustes välja, et vabalugemine (lugemishuvi ja motivatsioon) toetab lugemisoskuse arengut ning seetõttu tulekski lapsega varakult hakata koos tegelema raamatutega.

##### **2. Kuidas mõjutab varajane raamatutega tegelemine lapse fonoloogilisi oskuseid?**

Uurimuses tuli välja, et kaks valimisse kuulunud last, kes tegelevad raamatuga vaid 1 korra nädalas, ei oska ka lugeda. Samas kui 10 lapsest, kes tegelevad 5-7 korda nädalas raamatutega, oskab viis last lugeda ning üks laps neist loeb ka kirjatähti. Loomulikult on valim liiga väike, et sellest teha laiemaid järeldusi, ent vaadeldud laste puhul viitavad andmed siiski raamatutega tegelemise ja lugemisoskuse üksteise toetamisele. Sama väikse

valimi andmeid analüüsid puudus seos ettelugemisega alustamise ja fonoloogiliste oskuste vahel, kuid Lage & Karu-Espenberg (2006); Mol & Bus (2011) ja Mukherji & O'Dea (2000) on öelnud, et varajaselt lapsele ettelugemine aitab kujundada lapse kirjaoskuse eeldusi ning võib mõjuda ajajooksul positiivselt, sest ettelugemisel kuuleb laps erinevaid sõnu ja häälikuid ning tulevikus lugema õppides võivad need sõnad tunduda tuttavad ja võivad olla seega kergemini õpitavad. Chou, Cheng & Cheng (2016) viisid läbi oma uurimuse 4-6 aastastega ja leidsid, et lastel, kes olid pidevas kokkupuutes raamatutega päeva jooksul ja tegelesid neile meelepäraste raamatute ja juttudega, võib lugemismotivatsioon suurenda, eriti olles koos oma eakaaslastega ja arendades ennast kõik koos läbi mängu.

Bakalaureusetööl on mõningaid piiranguid. Üheks kvantitatiivse uurimuse piiranguks on vähene valim. Lapsi sai valitud kahe rühma jagu, kuid üldistuste tegemiseks Tartu linnas oleks pidanud valim suurem olema. Teine piirang oli see, et kõikide laste vanemate käest ei saadud ankeetküsitluse kaudu tagasisidet lapse lugemisharjumuste kohta individuaalselt ja koos perega, seega sai analüüsida ainult teatud arv lapsi, kelle kohta olid olemas nii testi tulemused kui ka vanemate ankeetküsitluse vastused.

## TÄNUSÕNAD

Täna oma juhendajat ja uurimuses osalejaid: lasteaiad, õpetajad, lapsed ja lapsevanemad.

## AUTORLUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudilõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kristiina Kalju

21.05.2019

## Kasutatud kirjandus

- Afflerbach, P. P., Cho, B.-Y., Kim, J.-Y., Crassas, M. E., & Doyle, B. (2013). Reading: what else matters besides strategies and skills? *The Reading Teacher*, 66, 440-448.
- Anmarkrud, O., & Bråten, I. (2009). Motivation for reading comprehension. *Learning and Individual Differences*, 19, 252-256.
- Baker, L., Scher, D. (2002). Beginning readers' motivation for reading in relation to parental beliefs and home reading experiences. *Reading Psychology*, 23, 239-269.
- Cambria, J., Guthrie, J.T. (2013). Motivating and engaging students in reading. *Feature articles*. Kõlastatud aadressil:  
<http://www.literacyconnects.org/img/2013/03/Motivating-and-engaging-students-in-reading-Cambria-Guthrie.pdf>
- Carroll, J. M., Snowling, M. J., Stevenson, J., & Hulme, C. (2003). The development of phonological awareness in preschool children. *Developmental Psychology*, 39(5), 913-923.
- Cheng, J.C., Chen, S.M. & Chou, M.J. (2015). Planting aesthetics seeds within the journey of children's reading. *Universal Journal of Educational Research*. 3 (9), 643-653.
- Chou, M.J., Cheng, J.C. & Cheng, Y.W. (2016). Operating classroom aesthetic reading environment to raise children's reading motivation. *Universal Journal of Educational Research*. 4 (1), 81-97.
- Conradi, K., Jang, B. G., McKenna, M. C. (2013). Motivation Terminology in Reading Research: A Conceptual Review, *Educational Psychology Review*, 10.1007/s10648-013-9245-z, 26 (1), 127-164.
- Hallap, M & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus. Jürimäe, M. (2003) *Lugema õpetamise metoodika*, Tallinn: Kõnnimees.
- Kaderavek, N. J, Guo, Y & Justice, M. L. (2014). Validity of the children's orientation to book reading rating scale. *Journal of Research in Reading*. 37 (2), 159-178.
- Kalda, I. (2011). *Lugemine teises kooliastmes: poiste ja tüdrukute vahelised erinevused*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152.*

Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>

Kivi, L & Roosleht, M. (2000). *Kuidas arendada lugemisvalmidust lasteaias*. Kirjastus ELMATAR.

Laamann, A. (2014). *Kirjaoskust toetav õpikeskkond lasteaiatavarühmas ja lugemispesaga rühmas*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.

Lage, M., Karu-Espenberg, K. (2006). *Õpime lugema*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.

Lerikkanen, M.K. (2007). Kirjutamisoskuse õpetamine. *Lugema õppimine ja õpetamine*, lk 135-148. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Lepisk, L. (2019). 4-5aastaste laste fonoloogiste oskuste arengu toetamine traditsiooniliste meetoditega ja digivahendiga Jutupliiats. Tartu Ülikool, Bakalaureusetöö.

Mukheji, P., O’Dea, T. (2000). *Understanding Children’s Language and Literacy*. United Kingdom: Nelson Thornes.

Mol, S. E. & Jolles, J. (2014). Reading enjoyment amongst non-leisure readers can affect achievement in secondary school. Külastatud aadressil:

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2014.01214/full>

Mol, S.E. & Bus, A. (2011). To Read or Not to Read: A Meta-Analysis of Print Exposure From Infancy to Early Adulthood. *Psychological Bulletin 137(2)*,267-96

Padrik, M & Hallap, M. (2008). Keel ja kõne: kuulamine ja kõnelemine, lugemine ja kirjutamine. Kikas, E (Toim). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*, lk 276-302. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Puksand, H. & Lepmann, T. (2009). Eesti 15- aastaste õpilaste teadmised ja oskused funktsionaalses lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes. *PISA 2009 – Eesti tulemused*. Külastatud aadressil:  
[http://haridusinfo.innove.ee/UserFiles/Uuringud/PISA/PISA%202009/PISA\\_2009\\_Eesti-tulemused.pdf](http://haridusinfo.innove.ee/UserFiles/Uuringud/PISA/PISA%202009/PISA_2009_Eesti-tulemused.pdf)

Rosik, A. (s.a.). Kuidas ära tunda lapse lugemiskäitumise kujunemist? Külastatud aadressil:  
[http://www.karukell.edu.ee/public/Kuidas\\_ara\\_tunda\\_lapse\\_lugemiskäitumise\\_kujunemist.pdf](http://www.karukell.edu.ee/public/Kuidas_ara_tunda_lapse_lugemiskäitumise_kujunemist.pdf)

Ryan, R.M. & Deci, E.L.(2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and

New Directions. *Contemporary Educational Psychology* 25, 54–67.

Swalander, L. & Taube, K. (2006). Influences of family based prerequisites, reading attitude, And self-regulation on reading ability. *Reading Achievement. Its relation to home literacy, self- regulation, academic self- concept, and goal orientation in children and adolescents* (pp. 1-25). Lund University.

Uiga, M. (2013). Teksti mõistmine ja lugemise motivatsioon 3. klassi õpilastel. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

## Lisa 1. Kiri lapsevanemale

## Lugupeetud lapsevanem

Oleme Tartu Ülikooli 3. aasta koolieelse lasteasutuse õpetaja üliõpilased Liisa Lepisk ja Kristiina Kalju. Soovime uurida 5-aastaste rühma laste häälimisoskust ja selle arengut tavameetoditega ja digitaalse Jutupliiatsiga tegeldes. Uuringu viime läbi mängulise testimisega ja elektroonilise ankeediga. Mänguline test võtab aega 10-15 minutit, objektiivsuse tagamiseks ning testi laste jaoks lõbusamaks muutmiseks tehakse seda Jutupliiatsiga. Testi tehakse kaks korda, kahekuulise vahega. Esimene testimine toimub jaanuari lõpp/veebruari algus, teine testimine märtsi lõpp/aprilli algus.

Kevadel saadame laste tulemused õpetajale, kelle kaudu saate Te väikse kokkuvõtte (paberil) oma lapse häälimisoskustest. Soovi korral saadame tulemused Teile ka meilile (kirjutage tabelisse loetavalt oma meiliaadress). Saadud andmed on konfidentsiaalsed ning neid kasutatakse ainult lõputööde valmimiseks.

Lisaks palume Teil täita lapse kohta elektroonilise ankeedi (täitmine võtab aega umbes 10 minutit), kus küsime taustandmeid (lapse keele- ja kultuuritaust, huvid ja lugemismotivatsioon), küsimustiku lingi saadame Teile meilile (kirjutage tabelisse loetavalt oma meiliaadress). Testi palume täita hiljemalt aprilli alguseks (uuringu lõpuks). Oleme väga tänulikud, kui lubate oma lapsel uuringus osaleda ning kinnitate seda oma allkirjaga allolevas tabelis.

<b>Lapse nimi</b>	<b>Lapsevanema nimi</b>	<b>Olen nõus, et minu laps osaleb uuringus (allkiri)</b>	<b>Oma lapse tagasisidet soovin saada õpetajalt/meilile</b>	<b>Meiliaadress, kuhu saadame elektroonise ankeedi ja soovi korral lapse tulemused</b>
<i>Juss Jänes (näidis)</i>	<i>Jass Jänes</i>	<i>Allkiri</i>	<i>Õpetaja/Meilile</i>	<i>Jass.janes@hot.ee</i>

Lisa 2. Ankeetküsitlus

**4-5 aastase lapse lugemismotivatsioon**

1. Lapse ees- ja perekonnanimi
2. Lapse vanus
  - 4
  - 5
3. Küsimustiku täitja
  - Ema
  - Isa
4. Küsimustiku täitja vanus
5. Küsimustiku täitja haridus
6. Mis keeles suhtleb laps kodus?
  - Eesti keeles
  - Vene keeles
  - Inglise keeles
  - Muu:
7. Kui tihti tegeleb laps kodus raamatute lugemise/vaatamisega?
  - 5-7 korda nädalas
  - 2-4 korda nädalas
  - 1 kord nädalas
  - Laps ei tegele kodus raamatute vaatamisega
8. Kui vanalt hakkas laps raamatute vastu huvi tundma?
  - 1-aastaselt
  - 2-aastaselt
  - 3-aastaselt
  - 4-aastaselt
  - 5-aastaselt
9. Milliseid tegevusi/mänge lapsele meeldib kodus mängida?
10. Kas Te vaatate/loete kodus koos lapsega raamatuid?
  - Jah
  - Ei

11. Kui tihti vaatate/loete koos lapsega raamatuid?

- 5-7 korda nädalas
- 2-4 korda nädalas
- 1 kord nädalas
- Ei vaata/loe koos lapsega

12. Kui vanalt hakkasite lapsele ette lugema?

- 1-aastaselt
- 2-aastaselt
- 3-aastaselt
- 4-aastaselt
- 5-aastaselt

13. Mis on Teie pere lemmikud ühistegevused?

14. Mitu tundi veedab laps päevas ekraani (telefon, tahvelarvuti, telekas, arvuti jne) ees?

- Pool tundi
- 1-2 tundi päevas
- 3-4 tundi päevas
- 5-6 tundi päevas
- Laps ei veeda aega ekraani ees

Lisa 3. Lastega läbiviidud test

1) Lk 46

Uurija osutab tähele ning küsib: „Mis täht see on?“

Uuritav nimetab tähe.

1. A

2.. L

3. Ü

4. K

5. S

6. D

2) Lk 34

Uurija peidab pildi ära ning jutupliiats küsib uuritavalt küsimuse. Uuritav vastab

7. Uss! Arva ära, kes see on – UUU- SSS?

Uurija osutab sõnale ning küsib: „Mis siia kirjutatud on?“/“Milliseid tähti sa selles sõnas ära tunnend?“.

Uuritav loeb sõna kokku/veerib sõna/nimetab ja näitab näpuga sõnas olevaid tähti.

8. UNI

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse. Uuritav vastab küsimusele.

9. Uisud: Kas sa tead, mis tähega algavad UISUD?

Uurija osutab jutupliiatsiga sõnale ning jutupliiats küsib küsimuse. Uuritav vastab küsimusele.

3) Lk 35

10. USS Mis tähed on sõnas USS?

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

4) lk 34

11. Uks: Kas sa tead, mis tähed on sõnas UKS?

Uurija peidab pildi ära ning jutupliiats küsib uuritavalt küsimuse. Uuritav vastab

Lk 2

12. Ahv: Arva ära, kes see on: AAA- HHH- VVV?

13. Auto: Arva ära, mis see on: AAA- UUU- T(õh) - OO?

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

Lk 3

14. Juss: Jänku-Juss. Mina olen Juss, kas minu nimes A-tähte ka on?

15. Jass: Jänku-Jass. (T) Kas Jassi nimes on A-tähte?

Lk 4

16. Pann: Pann. Pann algab P-ga. Kas PANNis A täht ka on?

Lk 5

17. 9. Publik: Publik. Mis tähega publik algab?

Uurija osutab sõnale ning küsib: „Mis siia kirjutatud on?“/“Milliseid tähti sa selles sõnas ära tunnend?“.

Uuritav loeb sõna kokku/veerib sõna/nimetab ja näitab näpuga sõnas olevaid tähti.

Lk 36

18. VANA

19. AJA

20. RAAMAT

Uurija peidab pildi ära ning jutupliiats küsib uuritavalt küsimuse. Uuritav vastab

21. Vaas: Arva ära, mis see on: VVV – AA – SS

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

22. ja 23. Võti: Mis tähega algab ja lõppeb sõna VÕTI?

Uurija näitab peidab käega kirjutatud sõna ning osutab jutupliiatsiga sõnale ning jutupliiats küsib küsimuse. Uuritav vastab küsimusele.

Lk 37

24. Vill: Kas sõnas VILL on Ve tähte?

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

25. VAAS. Mis tähed on sõnas VAAS?

Uurija peidab pildi ära ning jutupliiats küsib uuritavalt küsimuse.

Lk 20

26. Liiv: Arva ära, mis see on LLL – III- VV?

Lk 22

27. Mesi: MM – EE – SSS – III Arva ära, mis see on?

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

28. Maasikas: Mis tähega maasikas algab

Uurija osutab sõnale ning küsib: „Mis siia kirjutatud on?“/“Milliseid tähti sa selles sõnas ära tunnend?“.

Uuritav loeb sõna kokku/veerib sõna/nimetab ja näitab näpuga sõnas olevaid tähti.

Lk 26

29. OAD

Uurija peidab pildi ära ning jutupliiats küsib uuritavalt küsimuse. Uuritav vastab

Lk 8

30. Elevant: Arva ära, kes see on: EEE- LLL- EEE- VVV- AAA – NNN- T?

Lk 9

31. ja 32. EHE. Mis tähega ehe algab? Mis tähega lõppeb?

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliiatsiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse. Uuritav vastab küsimusele.

Lk 10

33. Foor: Arva ära, mis tähega algab foor?

Uurija osutab sõnale ning küsib: „Mis siia kirjutatud on?“/“Milliseid tähti sa selles sõnas ära tunnend?“.

Uuritav loeb sõna kokku/veerib sõna/nimetab ja näitab näpuga sõnas olevaid tähti.

Lk 14

34. HUNDIKOER

Uurija peidab pildi ära ning jutupliiats küsib uuritavalt küsimuse.

Lk 16

35. Inimene: III – NNN – III – MMM – EEE – NNN – EEE

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliitasiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

Lk 18

36. Jäätis: Arva ära, mis tähega jäätis algab?

Uurija osutab sõnale ning küsib: „Mis siia kirjutatud on?“/“Milliseid tähti sa selles sõnas ära tunnend?“.

Uuritav loeb sõna kokku/veerib sõna/nimetab ja näitab näpuga sõnas olevaid tähti.

Lk 30

37. RAUDTEE

Uurija näitab uuritavale pilti ning osutab jutupliitasiga pildile ning jutupliiats küsib küsimuse.

Lk 31

38. Liiklusmärk: Kas sõnas LIIKLUSMÄRK on R tähte?

Uurija osutab jutupliitasiga sõnale varjates sõna kirjapildi ning jutupliiats küsib küsimuse.

Lk 39

39. ÕIS. Mis tähed on sõnas ÕIS?

Boonus: Küsitakse siis kui eelnevad lugemisülesanded on edukalt täidetud.

Uurija osutab lausele ning palub uuritavalt lause ette lugeda. Uuritav loeb lauset.

Lk 40. Loe lause: Juss ja Johanna õpivad hoolega. Kui uuritav loeb lause ladusalt ette, siis kas lk 39 viimast lauset ka loeb?

Uurija osutab jutupliitasiga sõnale varjates sõna kirjapildi ning jutupliiats küsib küsimuse.

Lk 41

41. ÄMBER. Mis tähed on sõnas ÄMBER?

Uurija osutab jutupliitasiga sõnale ning jutupliiats küsib küsimuse. Uuritav vastab küsimusele vaadates nimetatud sõnade kirjapilti.

42. ÄMBLIK. Sõnades ÄMBER ja ÄMBLIK on kolm tähte samad. Millised?

## Lisa 4. Testi vorm

Lapse nimi: \_\_\_\_\_ Vanus: \_\_\_\_\_ Lasteaed: \_\_\_\_\_

Ülesande nr	Lugemine	Häälimine (süntees)	Häälikuanalüüs	Märkused
1. TT1	A			
2. TT2	L			
3. TT3	Ü			
4. TT4	K			
5. TT5	S			
6. TT6	D			
7. H1		uss		
8. L1	UNI			
9. AT1			U	
10. T1 + ort			U S S	
11. T2			U K S	
12. H2		A H V		
13. H3		AUTO		
14. O1			Ei ole	
15. O2			On A	
16. O3			On A	
17. AT2			P	
18. L2	VANA			
19. L3	AJA			
20. L4	RAA MAT			
21. H4		VAAS		
22. AT3			V	
23. LT1			I	
24. O4			On A	

**Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina, Kristiina Kalju,

*(autori nimi)*

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose  
LUGEMISMOTIVATSIOON JA SEDA MÕJUTAVAD ASPEKTID KOOLIEELSES  
EAS NING SELLE SEOS KUJUNEVA LUGEMISOSKUSEGA

,  
*(lõputöö pealkiri)*

mille juhendaja on Maria Jürimäe,

*(juhendaja nimi)*

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

*Kristiina Kalju*  
**21.05.2019**